

שור שנגה את הפרה פרק חמישי בבא קמא נ.

עין משפט
נר מצוה

בא א ב מיי פייז
מהלכות זקין ממון
הלכה ב סמג עשין סח
טוש"ע ח"מ סי' מי עשין
ו:
בב ג מיי פייז שם הלכה
כ סמג שם טוש"ע
ח"מ סי' מי עשין א וע"ש
בגדה"ה:
בב ד ה טוש"ע ח"מ סי'
מי עשין ט:
בב ו מיי פייז שם הלכה כג
סמג שם טוש"ע
שם עשין ו ויטמן חז
עש"ק א:

מוסף רש"י

בעל התקלה. אף על
פי שאין הבור שגור,
שעשאו ברה"ר, עשאו
הכתוב בעליו להחייב
עליו נזקין (שמות כא
ד). חופר שיחין. לעולי
רגלים ומים מתכנסין בהן
והיו שומין הן ובהמתן
(ירמיות קכא). אמר להם
שלום. שדיין יכולה
לחיות, וכן בשניה, אבל
שלישית שאינה יכולה לחיות
אמר להן עלתה לה,
שדוע היה לו שלא ממות
שם כלקמן, דבר שהיה
מתעסק בו אותו לדיק,
אזיה, לא יכשל בו וזעו
(שם). זכר של רחלים.
זה אילו של יתכן, וזקן
אחד מנהיגו. זה אברהם
(שם). נביא אתה. לדע
שלא ממות (שם). מצטער
בו. בטעות עשיתו (שם),
לגידות. מתעסק בו. אף
על פי כן מת בנו.
של (ר'). מחזיק. בצמא.
שקד דרכו של מקום
לדקק עם התמידים
(שם). וסביביו נשערה.
לשון חוט השערה (שם).
עם סביביו. עם לדיקים
ההולכים אחרי (שם).

בבור ברשותו. פי' בקונ' (א) דקסבר [ר"י] די אפקרינא רשותא
לא ליחייב אלא בהזיקא אפקרינא משמע דרובה לומר
אם סמך הבור מתחילה לרה"ר חייב לכולי עלמא ואין משמע כן
ועוד דבסמך אמר הא לאו לאושיין חייב ואוקמה רבה כר"ע אבל
לרבי ישמעאל משמע דפטור וי"ל

HebrewBooks.org © Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

דהיינו טעמא משום דל"ל תוך
דרשותי מאי זעי שלא היה לו
להתקרב כל כך אלל רשותי שפול
צנור: **אמר** לך רב יוסף בורא
דברי הכ"ה. לאו דוקא כולה אלא
רישא וסיפא דאקשי מינייהו אבל
מליעמא דקמני ברה"ר ופתחו רשות
הרבים חייב לא אחא אלא כרבי
ישמעאל: **בגון** דארווח ארווחי
לרה"ר. והשתא כולה דברי הכל רישא
כשלא הפקיר לא רשותו ולא צורו
וסיפא דארווח ארווחי ומיהו רבי יוסי
בר יהודה דזעי הרחקה לא מתוקמא
כרבי ישמעאל: **דבר** שנצטער
בו. וא"ת אכתי מנא ליה הא מת
צנו צלמא וי"ל דמ"מ צלותו דבר
עצמו לא היה ראוי ליכשל בירושלמי
(שקלים פ"ה הל"א ע"ש) מלאך צדמות
רבי חנינא נזדמן לה:

אך

עבד מעשה אימא כסוי נמי לא בעי קמ"ל ואלא מאי זהו בור האמור
בתורה דקאמר ר' ישמעאל זהו בור שפתח בו הכתוב תחלה לניזקין
מיתבי החופר בור ברה"ר ופתחו לרה"י פטור ואף על פי שאינו רשא
לעשות כן לפי שאין עושין חלל תחת רה"ר החופר בורות שיחין ומערות
ברשות היחיד ופתחו לרה"ר חייב יוהחופר בורות ברה"י הסמוכה לרשות
הרבים כגון אלו יוהחופרים לאושיין פטור ור' יוסי בר' יהודה מחייב עד
שיעשה מחיצה עשרה או עד שירחיק ממקום דריסת רגלי אדם וממקום
דריסת רגלי בהמה ארבעה טפחים טעמא דלאושיין הא לאו לאושיין חייב
הא מני בשלמא לרבה רישא ר' ישמעאל וסיפא ר"ע אלא לרב יוסף
בשלמא סיפא דברי הכל אלא רישא מני לא רבי ישמעאל ולא ר"ע אמר
לך רב יוסף כולה דברי הכל היא ורישא שלא הפקיר לא רשותו ולא
צורו אמר רב אשי השתא דאוקימתא לרב יוסף לדברי הכל לרבה נמי
לא תוקמה כתנאי מדרישא ר' ישמעאל סיפא נמי ר' ישמעאל וטעמא
דלאושיין הא לאו לאושיין חייב כגון דארווח ארווחי לרה"ר מיתבי החופר
בור ברשות היחיד ופתחו לרה"ר חייב ברה"י הסמוכה לרה"ר פטור בשלמא
לרבה כולה ר' ישמעאל היא אלא לרב יוסף בשלמא רישא רבי ישמעאל
אלא סיפא מני לא ר' ישמעאל ולא ר"ע אמר לך בחופר לאושיין ודברי
הכל: **ת"ר** יחפר ופתח ומסר לרבים פטור חפר ופתח ולא מסר לרבים
חייב וכן מנהגו של נחניא חופר בורות שיחין ומערות שהיה חופר
ופותח ומסר לרבים וכששמעו חכמים דברו אמרו קיים זה הלכה זו
הלכה זו ותו לא אלא אימא אף הלכה זו: **תנו** רבנן מעשה בביתו של
נחניא חופר שיחין שנפלה לבור גדול באו והודיעו את רבי חנינא בן רוסא
שעה ראשונה אמר להם שלום שניה אמר להם שלום שלישית אמר להם
עלתה אמרו לה מי העלך אמרה להם זכר של רחלים נזדמן לי וזקן אחד
מנהיגו אמרו לו נביא אתה אמר להם לא נביא אנכי ולא בן נביא
אנכי אלא כך אמרתי דבר שאותו צדיק מצטער בו יכשל בו וזעו
אמר רבי אחא אף על פי כן מת בנו בצמא שנאמר **וּסְבִיבוּ נִשְׁעֵרָה**
מאד מלמד שהקדוש ברוך הוא מדקדק עם סביביו אפילו בחוט השערה
ר' נחניא אמר מהכא **אֵל נֶעְרַץ בְּסוּד קְדוּשִׁים רַבָּה וְנוֹרָא עַל כָּל סְבִיבֵי**
אמר ר' חנינא כל האומר הקב"ה ותן הוא יותרו חיינו שנאמר **וְהַצֹּר תָּמִיד**
פעלו כי כל דרכיו משפט **א"ר** חנא ואיתימא ר' שמואל בר נחמני מאי דכתיב
אך

נעל הסקלה. ולעולם ברה"ר אצל ברשותו א"ע"פ שהפקיר פטור
כדפרישית. האי דנקט ולא הפקיר צורו דאם הפקיר אף צורו הוה
ליה צור ברה"ר: **ומאי זהו דר"ע**. בשלמא זהו דרבי ישמעאל
למעוטי דר"ע אלא זהו דר"ע למעוטי מאי הא צור ברה"ר נמי

אמור צורה כדרשין: **לשעלונין**.

צור דאית ליה בעלים נאמר אלא
תשלונין כדכתיב בעל הבור ישלם
וצור ברה"ר נאמר אלא הניזקין
כדכתיב כי יפתח אש וכי יכרה
ונפל שמה וגו' והכי קאמר ר"ע
אמאי פטרת צור ברשותו והלא
זהו צור האמור צורה אלא תשלונין:
כסו מילך לרבי. ולעולם ברשות
היחיד והפקיר רשותו ולא צורו דהוה
ליה ממונו שהזיק חייב משום דקיין
ציה בעל הבור אצל ברה"ר ללא
ממונו הוא פטור: **דמאי**. יתמוס
טו ומלא עפר: **ומאי זהו דר' ישמעאל**
הואיל ולדידיה תרווייהו כתיבי:
לנוקין. צור ברה"ר פתח צו הכתוב
תחלה כשדבר בנוקין ונפל שמה שור
או חמור צור ברשות הרבים דבר צו
הכתוב כי יפתח וכי יכרה ונפל. ואי
קשיא ממני מני רבה מוקי לה כר"ע
דמחייב אתרווייהו ורבי יוסף מוקי לה
כר' ישמעאל: **פטור**. אם נפל דרך
פיו שצורו וקס"ד אפילו הפקיר
רשותו פטור אלא אם נפתחה
הקמירה שקמר וכסה ברה"ר חייב
דהאי תנא סבר חיוצא צור ברה"ר
הוא: **לאושיין**. יסוד לחומת ביתו על
פני כל רוחב הבית אלא רה"ר. וצדו
צספר עזרא (ד) ואשיא יחיטו
וצגמרא נפל אשיתא (פרכות דף נז):

פטור. והיינו נמי כחופר צור
ברשותו דאית ליה בעלים והפקיר
רשותו ללא מני למימר ליה מאי
זעית ברשותי הכא נמי לא מני
למימר ליה למה הלכה בהמתך על
שפתו דאם ברשות הרבים היא: **וטעמא**
דלאושיין. שדך לעשות כן ואינו פושע:
הא לאו לאושיין חייב אלמא צור
ברשותו חייב וקשיא רישא לסיפא:

רישא. דקמני צור ברשותו פטור ר'
ישמעאל: **וסיפא**. דמחייב דדייקין
הא לאו לאושיין חייב ר"ע: **אלא לרב**
יוסף. דאמר צור ברשותו דכולי
עלמא חייב רישא דקמני פטור מני:
לא רשותו ולא צורו. דל"ל ברשותא
מאי זעית. ואכטריך לאשמועי' דא"ע"ג
דאינו רשאי לעשות כן דאין עושין
חלל תחת רשות הרבים מיהו הואיל
ולרשותו פתחו פטור: **דארווח זה**
ארווחי לרה"ר. (א) דהוה ליה חופר
צור ברה"ר והלכך טעמא דלאושיין
הא לאו לאושיין חייב: **ברה"י הסמוכה**
לרה"ר. (ב) כגון מקלה מקום
מגרשות הרשות הרבים דהוה ליה
הפקיר רשותו פטור: **ומסר לרבים**.
דאמר לנני עירו הבור זה שחפרתי
לך לנס לשתות מי גשמים
המתכנסין שם וראויה לשתות
בהמות מהן הרי הוא מסור לנס:
המים: **אמר להם שלום**. תעלה וכן
ודאי כדאמרין לקמן לפשיטא ליה
לחפור בורות ומערות לעולי רגלים:
מטיל אימת משפטיו עליהם: **וסין**.

(א) לעיל כה"ל. (ב) לעיל
מט: לקמן כה"ל. (ג) ג'
רש"ל אמות, (ד) חוספתא
פ"ה, (ה) שקלים פ"ה ה"א
יבמות קכ"א. (ו) ע"ש.
(ז) יבמות א"ת חנינא.
(ח) עירובין כ"ג. (ט) ע"ש.
(י) שמות כה"ל. (י"א) ע"ש.
פריש"ל לקמן נ"א: ד"ה ט"א.

תורה אור השלם

1. בעל הבור ישלם כסף
ישיב לבעליו ודמות ידוה
לו: שבות כא לך
2. ובא אלהינו ואל
יחדש אש לפניי תאכל
וסביבו נשערה מלא:
ההלים ג ג
3. אל נערץ בסוד
קדשים רבה ונורא על
כל סביביו:
ההלים פ ח
4. הצור קמני ע"לוי כי
כל דרךיו משפט אל
אמנה ואין עול צדיק
יחפר הוא: דברים לב ד

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה דארווח
זה ארווחי לרה"ר כגון
מקצה מקום מגרשות
לרה"ר דהוה ליה חופר:
(ב) ד"ה ברה"י הסמוכה
לרשות הרבים דהוה ליה
הפקיר כל"ל ומינות
כגון מקלה וכי נמחק:
(ג) תוס' ד"ה צורו וכי
פי' בקונטרס לעיל
דקסבר:

רבינו חננאל

כגון אלו החופרים לאושיין
פטור. פי' יסודות כדכתיב
ואושיא יחיטו, ואכל
יסודותיה, תרגו ואכלת
אשדותהא: [נסתר לו דלוי.
כלי שלון. אמרה להם זכר
של רחלים נזדמן לי וזקן
אחד מנהיגו. פי' זכר של
רחלים. אילו של יצחק.
וזקן אחד, אברהם.

חופר שיחין. לעולי רגלים צדרכים: **שעה** ראשונה. שעדיין היא ראויה להיות חיה בתוך
שניה: **שלישית**. דהוה לה שהות שתלא נפשה אם ישנה שם: **אמר להן**. כבר עלתה
ללא תמות שם: **זכר של רחלים**. אילו של יצחק: **וזקן מנהיגו**. אברהם: **מלעשר** צו.
עם סביביו. לדיקים הדבקים צו: **נשערה מחלה**. לשון חוט השערה: **ונורא על כל סביביו**.
לעצור על כל פשעם: **יוסרו חיינו**. יופקרו חיינו וגופו שמורה אל הצריות לחטוא:
אך